

Stephen Karganović

PLEA BARGAINS AT ICTY

The cost of the International Criminal Tribunal for Former Yugoslavia, at about \$ 1.25 billion as of 2007,¹ is staggering. As things stood in 2007, that came to \$ 7.8 million per accused, a huge sum by any reckoning. It should be borne in mind, however, that these figures are based on publicly available ICTY budget data. Since ICTY is not a transparent institution in this, or very many other, respects this large figure may not reflect the actual cash flow, which is likely to be greater.

But even these probably understated figures suggest that the “cost” of justice at ICTY is not negligible. Is the quality of the justice that ICTY delivers in any way proportionate to the cost?

Since ICTY is a very controversial institution, with uncertainty not being confined to issues such as professionalism and political neutrality, but extending also to the legitimacy of its very inception, it is natural that it should have both strident supporters and passionate detractors.

One of the practices adopted by ICTY that has elicited some of the liveliest controversy is the possibility of plea bargaining which it offers to accused persons. To be exact, this is an option that at the beginning of the Tribunal’s activity was explicitly rejected with the somewhat unctuous explanation that the crimes being dealt with by its various chambers are so heinous that nothing short of a full public airing of all the evidence would satisfy justice and properly honor the victims and their survivors. However, as the practical imperative to dispose of the caseload within the time frame set by the completion strategy became evident, this noble sounding idea was abandoned.

As articulated by senior prosecutors Mark Harmon and Fergal Gaynor, it now turns out that “Plea bargaining and plea agreements should be encouraged because they are indispensable to the Tribunal, an institution with significant temporal, practical, and resource limitations.”²

---

¹ Nancy Amoury Combs: *Guilty Pleas in International Criminal Law: Constructing a restorative justice approach* [Stanford: Stanford University Press, 2007], chapter 2.

² Mark B. Harmon and Fergal Gaynor: Ordinary sentences for extraordinary crimes, *Journal of International Criminal Justice* 2007 5(3):683–712; doi:10.1093/jicj/mqm025.

Though the authors, who are after all prosecutors, do criticize plea bargaining for contributing to low sentences, they also list some of the benefits attributable to plea bargains (beyond the purely economic factors of saving money and time) such as:

They yield critical evidence necessary to advance investigations and prosecutions, conserve judicial resources, create a clear historical record of events, and promote reconciliation.³

Of course, critics of the process would point to these putative benefits as precisely some of the greatest pitfalls of plea bargaining. It is not at all clear how an accused person, who is interested chiefly in a reduced and predictable sentence, and who enters into cooperation with the prosecution for that reason only, is likely to contribute to advancing an investigation, assuming that facts and truthful statements are a significant element of the investigative process. It is equally dubious that informants whose principal motive is getting off as lightly as possible can be counted on to help to significantly clarify the historical record. That seems to be a difficult enough task for professional historians who are trained to approach their subject matter from an objective and scholarly perspective. Is that reasonably to be expected from an advocate, such as a prosecutor, or from a suspect-turned-collaborator with a vested interest in pleasing the prosecution and minimizing the cost he would ultimately have to pay for his conduct? The multiple, and mutually contradictory, “factual” statements of prominent plea bargainers, such as Erdemović and Deronjić, should serve as a sufficient warning of the inherent unreliability of such interest-driven testimony.

Statistics comparing sentences in the two situations are quite revealing and — some would say — unsettling. As of 2005, after a spate of plea agreements, the average sentence for defendants pleading guilty before the ICTY was approximately 11 years. In contrast, defendants convicted after completion of a trial at the ICTY were given a sentence on average of 17 years.⁴

If these figures suggest anything, it is that in terms of likely punishment the plea bargain appears to be an attractive option compared to the rigors and uncertainties of a lengthy ICTY trial.⁵ From the practical standpoint of a defendant who is unconcerned with the integrity of the investigative process and who does not care much about creating a clear historical record of events, the wide statistical disparity between an average after-the-trial sentence and the sentencing outcome of a typical plea bargaining process might be a powerful incentive to consider reaching an advantageous deal with the prosecution.⁶

---

³ Ibid.

⁴ http://law.case.edu/saddamtrial/entry.asp?entry_id=19

⁵ Plea bargaining is regulated by ICTY Code of evidence and procedure, Rule 62 *bis*. However, the chamber is technically not bound to follow the prosecutor’s sentencing recommendation, though in most cases the sentence is within the agreed parameters.

⁶ These are not the only flaws of plea bargaining at ICTY. For a provocative discussion of some other technical defects, see Julian Cook III, *Plea bargaining at the Hague*, Michigan State U. College of Law Legal Studies Research Paper Series, no. 03-07.

Though each case is characterized by its unique set of circumstances, once the accused has taken the decision to cooperate with the prosecution the deal-making process generally follows a similar pattern. In basic terms, the concept of a “plea bargain” at ICTY means the following. The accused person who is hesitant to undergo the inconveniences and uncertainties of a trial, and who prefers instead a more or less predictable (and relatively lower) sentence, agrees to plead guilty to a charge in the indictment that is acceptable to the prosecutor. The prosecution then composes a tendentiously written “Statement of facts and acceptance of responsibility” which the accused person ultimately signs, usually after resistance over some particularly egregious details and after extracting from the prosecutor a few minor modifications.

The next step is sentencing, which for all practical purposes is a slightly more civilized (and generally less lethal) replay of the Stalinist trials, when the accused would humbly condemn and vilify themselves in the hope of thus mollifying their tormentors and obtaining a better result for themselves.⁷ The farce opens with the question put by the presiding judge to the accused, to ascertain whether the decision to plead guilty was truly a reflection of the accused’s free will and whether the statement of facts genuinely corresponds to reality. The accused person enthusiastically affirms that both propositions are correct. The chamber accepts the plea and goes on to pronounce sentence.

The usual scenario was temporarily undermined in the Momir Nikolić case⁸ in 2003. The Chinese presiding judge in the case, Liu Daqun, evidently decided to play a practical joke on the coryphaeus’ of Western jurisprudence. In the first round of the plea agreement hearing on May 6, 2003, Judge Liu sent shockwaves by rejecting the deal whose acceptance by the court should have been routine. The judge’s rationale was indeed most incisive: since according to the terms of the plea agreement the prosecutor did not agree to dismiss the remaining charges until the time of sentencing, but pursuant to the agreement the defendant Nikolić was obliged to testify before that as a prosecution witness against his former co-defendants in the case, the court saw in that circumstance an unacceptable conflict of interest.⁹ The parties were instructed to amend their agreement taking into account the observations of the trial chamber.

Indeed, already by the following day all the loose ends were properly tightened and the pedantic Chinese judge at last condescended to accept Nikolić’s frantic insistence on his own guilt. *The show must go on.*

This author was involved in the process which resulted in a plea bargain agreement between an ICTY defendant and the Office of the Prosecutor.¹⁰ The

---

⁷ See Cook, *Ibid.* pp. 20 and 23, for some compelling speculation as to the sincerity of plea bargain driven defendant contrition.

⁸ The Prosecutor v. Nikolic, IT-02-60/1S.

⁹ The prosecution evidently preferred to play it safe and to first make sure that Nikolić would testify “correctly” against co-defendants before it would have to keep its end of the bargain. It was Judge Liu’s view that this procedure would give Nikolić a powerful incentive to be more attentive to supporting the prosecution’s case than to the truthfulness of his evidence.

¹⁰ The Prosecutor v. Obrenović, IT-02-60/2S

account which follows summarizes his perception of the mechanics of the plea bargaining process in that particular case. Care was taken to exclude any information that is properly designated as confidential.

The focus of my narrative is on the pressures to which the accused was exposed and which contributed significantly to his decision to strike a bargain with the prosecution. The focus then shifts to the course of events which culminated in a “done and dusted” deal.

First, some background about the defendant, Dragan Obrenović, is in order. He is a professional army officer and a graduate of the Yugoslav National Army military academy. He was born and raised in Bosnia and in 1992, when Yugoslav army officers with a similar background were given the choice, he decided to join the Army of the Republic of Srpska (VRS). In July of 1995, he had the rank of major and he was chief of staff of the Zvornik brigade, one of the VRS units whose elements took part in the operation leading up to the capture of Srebrenica on July 11, 1995, and in the combat with Moslem army units retreating toward Tuzla after that.

Obrenović was indicted by ICTY on April 9, 2001, and he was arrested by SFOR units in Bosnia and Herzegovina and transferred to the Hague on April 15 of the same year.

He was charged with complicity to commit genocide; extermination; murder; and persecution.¹¹ He was charged with individual responsibility under Article 7 (1) of the Statute and with participation in a joint criminal enterprise to forcibly transfer women and children from Srebrenica enclave and to execute and bury the captured men between July 12 and 19, 1995. The time frame of the indictment was between July 4 and 15, 1995, when Obrenović was alleged by the prosecution to have been the de facto commander of the Zvornik brigade in the absence of its commander, Col. Vinko Pandurevic, who was away from the brigade zone of responsibility and engaged with other Serbian forces in the attack on Srebrenica.

For much of the pre-trial period defendant Obrenović maintained the position that he had no knowledge of or involvement in the crimes charged. Those crimes were alleged to have taken place in the aftermath of the fall of the Srebrenica enclave on July 11, 1995, but Obrenović argued that throughout that period he was engaged in combat with the retreating Moslem column in the mostly isolated mountains some distance away from his headquarters in Zvornik and therefore was unaware of the events referred to in the indictment, had no direct part in them, and had neither insight nor effective control over his subordinates in the areas where the alleged crimes were taking place.

Defendant Obrenović’s opponent on the prosecution side was Peter McCloskey. Prosecutor McCloskey is a person of very voluble temper whose conduct, genuine or staged, at times seemed to border on hysteria. He then caused theatrical scenes of a very intimidating nature and he was skilled at using

---

¹¹ Amended Joinder Indictment, May 27, 2002:
<http://www.icty.org/x/cases/obrenovic/ind/en/nik-ai020527e.pdf>

the levers of power at his disposal in order to frighten, disorient and confuse his target.

The prosecution had made several plea bargain offers to defendant Obrenović during the pre-trial period, but none engaged his lasting attention. But when agreement was reached between the prosecution and co-defendant Momir Nikolić, just days before the trial was due to begin, the message reached Obrenović that if he were to reconsider making a plea agreement then, before the trial opened, he was likely to receive the most generous possible terms in return for dropping out of the trial and saving the court its time and resources. The reverse insinuation was clear: once the trial got under way — even if at some point during the trial he were to change his mind — the quality of the offer would decline dramatically. As an experienced prosecutor, McCloskey accurately assessed the degree to which, as the opening of the trial drew near, Obrenović (who at 40 was still young) was vulnerable and might have been amenable to strike a deal in order to avoid an excessive sentence or at least to receive a more or less predictable one.

Once the defendant had manifested his interest in considering the prosecutor's offer and changing his plea, Obrenović and McCloskey, as well as other members of the prosecution and defense staffs, held several meetings in 2003 in an office in the basement of the Tribunal building in Den Haag. The purpose of these meetings was a detailed discussion of the contents of the "statement of facts" which Obrenović took it upon himself to sign as part of the agreement to accept guilt. In the course of those discussions, which were basically a quest by the prosecution to use Obrenović as its own "insider" witness to plug holes in its Srebrenica case, Obrenović initially resisted many of the prosecutor's urgings to agree with this or that position and to allow it to be incorporated in his statement as a fact known to him. One example can be cited which became the subject of fierce dispute between the prosecutor and the accused. Prosecutor McCloskey was determined to charge Vinko Pandurević with responsibility for the murder of a group of wounded Moslem prisoners who were being treated at the Zvornik brigade infirmary in the latter part of July of 1995 and then, allegedly, disappeared without a trace.¹² McCloskey insisted that Obrenović agree that Pandurević was involved in their liquidation. After putting up stubborn resistance, Obrenović finally capitulated and accepted this assertion, which he had previ-

---

¹² According to the Statement of facts which Obrenović eventually signed, the prisoners were taken away from the clinic and shot on or about July 23, 1995. When Obrenović asked Pandurević about the fate of the prisoners, the later allegedly replied that their execution had been ordered by Gen. Mladić, whose instructions were passed on through corps and brigade security officers. When the timeline of these alleged events is considered, the ludicrousness of the story becomes apparent. Around July 23, 1995, General Mladić, who was supreme commander of Serbian military forces, was quite busy conducting an attack on the other nearby Moslem enclave, Žepa. The thought that he would have bothered to deal with 5 wounded Moslem prisoners at a Zvornik military clinic is quite extraordinary. But in any event, the unlikely story was debunked to this author by the prisoners' attending physician at the clinic, Dr. Danijela Danojlović, who was certainly in a position to know and under no pressure to misrepresent the facts.

ously vehemently denied, and so it was included in the statement that Obrenović ultimately signed.¹³

It should be noted that Obrenović did not compose a single sentence of his statement of facts and had no input in the drafting process. It struck me as odd that he was not invited to compose at least a draft version of the facts as they were known to him because he is a very educated and literate person and such a task would have been well within his capabilities. And, I might add, it should have been quite interesting and useful to the prosecution as well if a raw and unedited version of the facts had been their objective.

The methods of exerting pressure that were applied by the prosecutor were diverse, but the pressure was fierce. I suppose that systematic intimidation would be the most accurate description of the conduct and atmosphere which marked these “discussions.” Prosecutor McCloskey has a notable ability to change personalities in a matter of seconds. He can shift with perfect ease from being a sympathetic and reasonable interlocutor to acting with great noise and passion, almost as a beast unleashed. These unpredictable and instantaneous shifts are most disconcerting. He then changes facial coloration and expression, he pounds his fist, thrashes about with his arms, keeps getting up and sitting down, or he paces the room shouting and making threats. The result is that an extremely unpleasant and threatening atmosphere is created, not only from the standpoint of the target but also of everyone present. The atmosphere during the sessions that he conducts certainly is not conducive to calm deliberation and unfettered decision making. The only element missing, to complete the analogy with a KGB or Gestapo interrogation, is physical violence.

On several occasions, when Obrenović would refuse to accept some of the items which the prosecutor was suggesting to him, McCloskey would give him five minutes to reconsider his position and would demonstratively storm out of the room. He would threaten that the plea bargaining process would be over and that the prosecution would pull out of the deal unless its suggestions were accommodated. These pressures usually brought about the accused’s capitulation.

The tactic of systematic psychological deconstruction of the target, which the prosecutor was employing, and which reminded one of the methods used by Gestapo or KGB inspectors as their techniques are known from other sources, gradually began to bear fruit. When Obrenović realized that he was helpless, he began to furnish to the prosecution “information” that was not even sought from him. For example, on his own initiative Obrenović announced that during a sweep operation which followed the takeover of Srebrenica Vinko Pandurević had issued orders that no Moslem POWs were to be taken alive, and should all be shot summarily.

In conclusion, the following observation should be added. At a certain stage while the “statement of facts” was being whipped into shape, the prosecutor noticed that he had focused on many small details to the exclusion of

---

¹³ See Statement of facts as set out by Dragan Obrenović,
http://www.icty.org/x/cases/obrenovic/custom4/en/facts_030520.pdf.

something rather large and vital which could not be left out of the picture if the agreement reached with Obrenović was to be accepted by the chamber as legally viable. That is the nexus between the accused and the events and crimes that were being attributed to him.

That formality was taken care of in short order. Once Obrenović grasped the situation, he obligingly recalled that on July 13, 1995, while on a mountaintop outpost where he was virtually surrounded by Moslem forces retreating from Srebrenica, and waiting for their imminent assault on his outnumbered soldiers, he received an important message. The caller was Zvornik brigade security officer Drago Nikolić, who informed the brigade chief-of-staff of the forthcoming killing operation that was being planned below. The technical requirement that the accused “knew or should have known...” was now formally satisfied, and the show could indeed go on.

Превод

Стефан Каргановић

НАГОДБЕ СА ТУЖИЛАШТВОМ ПРЕД МКТБЈ

Трошкови Међународног кривичног суда за бившу Југославију, који су 2007. године били процењени на укупно 1.25 милијарди долара, огромни су.¹ Како су ствари стајале 2007. године, то је износило 7.8 долара по оптуженику, што је поприлична сума по било каквим мерилима. Међутим, ту треба имати у виду да су те цифре преузете из јавних података о буџету МКТБЈ. Пошто МКТБЈ није транспарентна установа у том, или било којем другом, погледу ова велика сума ипак можда не одражава стварни проток новчаних средстава, који би могао бити још већи.

Али чак и ове — вероватно смањене — цифре служе као наговештај чињенице да „цена“ правде пред МКТБЈ није занемарљива. Да ли је и квалитет правде коју МКТБЈ дели на било који начин сразмеран тој цени?

Пошто је МКТБЈ врло оспоравана установа, у толикој мери да несугласице нису ограничене на његов професионализам и политичку неутралност, већ се протежу и на правну ваљаност његовог настанка, природно је да Трибунал има како одушевљене присталице тако и острашћене критичаре.

Једна од пракси коју је МКТБЈ усвојио, а која је изазвала изузетно живе расправе, је могућност која се нуди оптуженицима да се са тужилаштвом нагоде (*plea bargaining*). Да будемо прецизни, на самом почетку рада Трибунала ова могућност била је изричито искључена уз донекле моралистички сладуњава објашњење да су злочини којима ће се разна већа бавити толико језиви да ништа мање од потпуног изношења свих појединости пред јавност не би могло задовољити правду и одати дужну почаст жртвама и њиховој преживелој родбини. Међутим, како је све више долазио до изражаја практични императив решавања покренутих предмета у временским оквирима које је предвиђала стратегија затварања Трибунала, ова племенита замисао морала је бити напуштена.

Како то објашњавају тужиоци МКТБЈ Марк Хармон и Фергал Гајнор, тренутни став је да „Нагодбе са тужилаштвом треба подстицати зато што су

¹ Nancy Amoury Combs: *Guilty Pleas in International Criminal Law: Constructing a restorative justice approach* [Stanford: Stanford University Press, 2007], chapter 2.

оне Трибуналу неопходне, пошто је то установа која се суочава са врло значајним временским, практичним и материјалним ограничењима.“²

Мада аутори, који су на крају крајева ипак тужиоци, нагодбе ове врсте критикују зато што оне доприносе изрицању ниских казни, они такође наводе и неке од предности ове праксе (мимо чисто економских фактора уштеде новца и времена), као што су следеће:

Оне (нагодбе — прим. писца) доприносе прикупљању критичних доказа који су неопходни за истрагу и кривично гоњење, штеде ресурсе суда, стварају јасну слику о току историјских догађаја и промовирају помирење.³

Наравно, критичари тог процеса могли би указати на те исте наводне предности са опаском да су то, заправо, неки од најизразитијих недостатака нагодби овакве врсте. Уопште није јасно на који би начин оптуженик, који је највише заинтересован да добије смањену и предвидљиву казну, и који улази у сарадњу са тужилаштвом из само тог разлога, могао допринети напретку неке истраге, под предпоставком да чињенице и истините изјаве представљају значајан део тог истраживачког процеса. Подједнако је нејасно како би се суд могао ослањати за помоћ у разјашњавању питања везаних за ток историјских догађаја на актере чији је главни мотив да што боље прођу. Тај задатак је, чинило би се, довољно сложен када се ради о професионалним историчарима, који су обучени да историјску грађу разматрају са неутралног и научног становишта. Да ли би се нешто слично могло очекивати од странке у предмету, као што је тужилац, или од оптуженика који је постао тужилачев сарадник, и који је лично заинтересован да задовољи тужилаштво и да тако смањи на најмању могућу меру цену коју ће имати да плати за своје раније поступке? Вишеструке, и противуречне, „чињеничке“ изјаве проминентних нагодбеника, као што су Ердемовић и Дероњић, требало би да послуже као довољно упозорење о томе колико су искази такве врсте, које покреће лични интерес, лишени поузданосати.

Упоредне статистике за две ситуације — суђење и нагодба — врло су индикативне и, неки би додали, узнемиравајуће. У 2005. години, после низа узастопних нагодби, просечна казна изречена оптуженику који је пред МКТБЈ прихватио кривицу била је 11 година. За разлику, оптуженици чија је кривица била утврђена након обављеног суђења добили су просечну казну од 17 година.⁴

Ако би се из ових цифара могао извући било какав закључак, то би било следеће: нагодба је врло привлачна опција када се упореди са тегобама и неизвесностима суђења.⁵ Са практичног становишта оптуженика коме није

² Mark B. Harmon and Fergal Gaynor: Ordinary sentences for extraordinary crimes, *Journal of International Criminal Justice* 2007 5(3):683–712; doi:10.1093/jicj/mqm025

³ Ibid.

⁴ http://law.case.edu/saddamtrial/entry.asp?entry_id=19

⁵ Нагодбени процес регулише Правилник за доказе и поступак МКТБЈ, правило 62 *bis*. Међутим, веће нема обавезу да се држи препоруке тужилаштва у вези са изрицањем казне, мада је у већини случајева казна у договореним оквирима.

стало до интегритета истражног поступка и кога претерано не занима стварање јасне историјске слике о догађајима, велики статистички раскорак између просечне пресуде након суђења и пресуде која је типичан исход нагодбе могло би на њега да делује као убедљив подстицај да покуша да постигне пробитачан договор са тужилашством.⁶

Мада сваки предмет обележава по нека специфична околност, од тренутка када оптуженик донесе одлуку да уђе у сарадњу са тужилашством преговарачки процес углавном следи сличан образац. У суштини, појам „нагодбе“ пред МКТБЈ значи следеће. Оптуженик који није спреман да се изложи непријатностима и неизвесностима суђења, и који преферира уместо тога мање више предвидљиву (и релативно нижу) казну, прихвата да изјави да је крив по некој од тачака оптужнице која је прихватљива тужилаштву. Тужилаштво затим саставља тенденциозно написану „Изјаву о чињеницама и прихватању одговорности“ коју оптуженик на крају потписује, обично после наметања око неких детаља и пошто од тужиоца извуче неке ситније измене.

Следећи корак је изрицање казне, што се своди на мало цивилизованију (и обично мање смртоносну) репризу стаљинистичких суђења, где оптуженик понизно осуђује и ружи самога себе у нади да ће на тај начин одобрвољити мучитеље и себи обезбедити повољнији исход.⁷

Фарса почиње питањем, које председавајући поставља оптуженом, у намери да утврди да ли је изјава о кривици стварно одраз његове слободне воље и да ли изјава о чињеницама заиста одговара стварности. Оптуженик одлучно потврђује да су обе тврдње тачне. Веће усваја изјаву и затим прелази на изрицање казне.

Уобичајени сценарио привремено је био доведен у питање у предмету Момира Николића 2003. године.⁸ Кинески председавајући судија, Лиу Да-кун, очигледно је одлучио да се нашали са корифејима западног правосуђа. У првој рунди рочишта о нагодби, 6 маја 2003. године, судија Лиу је шокирао присутне тиме што је нагодбу одбацио, мада би њено прихватање од стране суда требало да буде рутинско. Објашњење које је судија том приликом изнео било је заиста оригинално: пошто по одредбама нагодбе тужилаштво све до изрицања казне није имало обавезу да поништи преостале тачке оптужнице, али у складу са нагодбом Николић јесте имао обавезу да сведочи пре тога на страни тужилаштва против донедавних суоптужених у предмету, суд је у тој околности запазио неприхватљив сукоб интереса.⁹ Стран-

⁶ Ово нису једине мане договора ове врсте. За преглед неких других формалних недостатака овог процеса, видети: Julian Cook III, *Plea bargaining at the Hague*, Michigan State U. College of Law Legal Studies Research Paper Series, no. 03-07.

⁷ Видети Cook, *Ibid.* стране. 20 и 23, за нека врло убедљива нагађања о томе колико је искрено кајање оптужених којима је најпрече да споразум који су постигли буде усвојен од стране већа.

⁸ *The Prosecutor v. Nikolic*, IT-02-60/1S.

⁹ Тужилаштво је у том случају очигледно желело да сваки ризик избегне тако што би Николићу прво пружио прилику да „коректно“ посведочи пре него што оно испуни своју обавезу према њему. Судија Лиу је сматрао да би такав редослед Николића неодољиво мо-

кама је било наложено да своју нагодбу измене у складу са примедбама судског већа.

И заиста, већ следећег дана неспоразум је био изглађен и педантни кинески судија најзад је ипак прихватио Николићево франтично инсистирање на сопственој кривици. *The show must go on.*

Овај аутор био је укључен у поступак који је резултирао нагодбом између једног оптуженика пред МКТБЈ и канцеларије Тужилаштва.¹⁰

Опис догађаја који следи сажима његову перцепцију тока нагодбеног поступка у том предмету. Водило се рачуна да информације које би се могле сматрати за поверљиве буду искључене из разматрања.

Тежиште приче су притисци којима је оптужени био изложен и који су значајно допринели његовој одлуци да склопи нагодбу са тужилашвом. Тежиште се затим преноси на след догађаја који је кулминирао потписивањем споразума између две стране.

Али пре свега, неколико података о оптуженом Драгану Обреновићу. Он је професионални официр који је прошао војну обуку на Војној академији ЈНА. Рођен је и одгојен у БиХ и 1992. године, када је пред официре ЈНА родом из Босне био стављен избор, он се определио да се придружи Војсци Републике Српске (ВРС). У јулу 1995. он је имао чин мајора и био је начелник штаба Зворничке бригаде, једне од јединица ВРС чији су елементи узели учешће у операцији заузимања Сребренице 11 јула 1995. године, и затим у борбеним дејствима против муслиманске војске која се повлачила из Тузле.

МКТБЈ је против Обреновића подигао оптужницу 9 априла 2001. године, и 15 априла исте године њега су јединице СФОР-а ухапсиле и пребациле у Хаг Он је био оптужен као помагач у извршењу геноцида, затим за истребљење, убиство и прогон.¹¹ Оптужница га је теретила по линији појединачне одговорности по члану 7 (1) Статута и за учешће у заједничком злочиначком подухвату да се становништво сребреничке енклаве присилно измести и да се заробљеници између 12 и 19 јула 1995. године погубе и покопају. Временски оквир оптужнице био је између 4 и 15 јула 1995. док је Обреновић, по тужилаштву, наводно био де факто командант Зворничке бригаде у одустеву команданта, пук. Винка Пандуревића. Он се тада налазио ван зоне одговорности своје бригаде зато што је скупа са другим српским снагама био ангажован у нападу на Сребреницу.

Током највећег дела предпретресног периода, Обреновић је одлучно тврдио да у то време није знао за злочине који му се приписују нити да је учествовао у њима. Ти злочини су се наводно догодили непосредно након пада сребреничке енклаве 11 јула 1995. године, али Обреновић је тврдио да је цело то време он водио борбе са муслиманском колоном у повлачењу, и

тивисао да више води рачуна о томе да ли је успешно потврдио наводе оптужнице него да ли је рекао истину.

¹⁰ The Prosecutor v. Obrenović, IT-02-60/2S

¹¹ Види Обреновић, Amended Joinder Indictment, May 27, 2002: <http://www.icty.org/x/cases/obrenovic/ind/en/nik-ai020527e.pdf>

то највећим делом по неприступачним планинама на приличном растојању од штаба у Зворнику. Из тог разлога, он није знао за догађаје на које се оптужница односи, у њима није играо никакву улогу, нити је имао сазнања или ефективне контроле над подређеним лицима на местима где су се наводни злочини догађали.

Оптужени Обреновић је за противника на тужилачкој страни имао Питера Маклоског. Тужилац Маклоски је особа врло промелјиве нарави чије се понашање, стварно или инсценирано, често граничи са хистеричом. Он тада прави театралне сцене које су врло застрашујуће и он је веома вешт у коришћењу полуга моћи, којима располаже, да престаши, дезоријентише и обезглави особу коју обрађује.

Током предпретресног периода, тужилаштво је покушавало да оптуженом Обреновићу направи неколико нагодбених понуда, али без трајног успеха. Али када је између тужилаштва и суоптуженог Момира Николића био постигнут договор, само на пар дана пре одпочињања суђења, до Обреновића је доспела порука. Њена суштина било је следеће: уколико би и он пристао на нагодбу тада, пре отварања суђења, он би од тужилаштва добио веома великодушну понуду за узврат за одустајање од суђења и за уштеду суду времена и средстава. Шта би се догодило у супротном, јасно се подразумевало: од тренутка отварања суђења — чак и да се касније, док би процес био у току, Обреновић предомисли — квалитет понуде драстично би се погоршао. Као искусни тужилац, Маклоски је тачно проценио Обреновићеву рањивост пред почетак суђења (тада је оптуженом било 40. година) и закључио је да би могао пристати на нагодбу да би избегао предугачку казну или да би бар добио казну која би била мање или више предвидљива.

Када је Обреновић изразио заинтересованост да размотри понуду тужиоца и да измени своју изјаву о кривици, Обреновић и Маклоски, као и други припадници тимова тужилаштва и одбране, одржали су 2003. године неколико састанака у подруму зграде Трибунала у Хагу. Сврха тих састанака било је да се подробно размотри садржај „изјаве о чињеницама“ коју се Обреновић обавезао да потпише у оквиру договора да прихвати кривицу. Током тих разматрања, која су се у суштини сводила на настојање тужилаштва да Обреновића искористи у својству сведока-инсајдера за запушавање рупа у разним сребреничким оптужницама, Обреновић је на почетку пружао отпор многим наговарањима тужиоца да прихвати неку тврдњу и да је усвоји као чињеницу која је њему позната. Могао би се навести један пример који је постао предмет жустрог супростављања између оптуженог и тужиоца. Тужилац Маклоски је био упоран у намери да Винка Пандуревића терети за убиство групе рањених муслиманских заробљеника који су примали лечење на клиници Зворничке бригаде у другој половини јула 1995. године, да би затим наводно нестали без трага.¹² Маклоски је од Обреновића захтевао да

¹² Према Изјави о чињеницама коју је Обреновић на крају потписао, заробљеници су били одведени са клинике и погубљени негде око 23 јула 1995. Када је Обреновић питао Пандуревића шта се догодило са заробљеницима, овај последњи је наводно одговорио да је њихово погубљење наредио генерал Младић, а да су његова упутства у том смислу пренели

се сложи да је Пандуревић имао удела у њиховој ликвидацији. Након што се једно време чврсто опирао, Обреновић је најзад капитулирао и прихватио је ову тврдњу — коју је до тада одлучно одбијао — и тако је она ипак ушла у изјаву коју је Обреновић на крају потписао¹³

Треба напоменути да Обреновић није написао ни једну реченицу своје изјаве о чињеницама и да није уопште учествовао у њеном састављању. Мени се учинило чудним да му није био упућен позив да састави бар нацрт чињеница колико су му оне биле познате зато што је он врло интелигентна, образована и писмена особа, те би такав задатак у потпуности одговарао његовим способностима. Могао бих још да додам да би то било веома интересно и од помоћи тужилаштву, да је оно имало жељу да добије изворну верзију о чињеницама.

Тужилац је користио разна средства за примењивање притиска, али притисак је био жесток. Систематско застрашивање било би највернији опис понашања и атмосфере који су обележавали ове „разговоре.“ Тужилац Маклоски је одарен способношћу да брзо мења свој образац понашања и да из крајности благонаклоног и разумног саговорника прелази у крајност разуларене звери која на вас бесно кидише. Те непредвидљиве и моменталне промене крајње су збуњујуће. Он тада мења боју лица и физиономију, почиње да песницом удара по столу, млатара рукама, устаје и седа, или уз вику и претње тутњи по просторији, на све те начине стварајући атмосферу која је крајње непријатна и угрожавајућа, не само са становишта предмета обраде већ и свих осталих који су ту присутни. Једино што недостаје, да би аналогја са начином рада иследника Гестапо или КГБ била потпуна, то је физичко насиље.

У неколико наврата, када би Обреновић одбио да усвоји неке од тврдњи које му је тужилац нудио, Маклоски би му дао пет минута да размисли и демонстративно би напустио просторију. Претио би да ће нагодбени преговори бити прекинати и да ће се тужилаштво повући уколико његове сугестије не би биле прихваћене. Ови притисци су најчешће доводили до капитулације оптуженог.

Тактика систематске психолошке деконструкције предмета обраде, коју је тужилац користио, и која је подсећала на познате методе иследника Гестапо или КГБ, постепено је урађала плодом. Када је Обреновић схватио да је беспомоћан, он је почео да тужилаштво снабдева „подацима“ који од ње-

---

официри за безбедност корпуса и бригаде. Када се размотри период када се то наводно догодило, комичност ове неспретно исконструисане приче постаје очигледна. Око 23 јула 1995. генерал Младић, који је био врховни заповедник српских војних снага, био је врло запослен предвођењем напада на оближњу муслиманску енклаву, Жепу. Помисао да би се он тада бавио петорицом рањених муслиманских заробљеника на војној клиници у Зворнику заиста је ван памети. Али у сваком случају, ову невероватну причу лично је овом аутору демантовала особа која је заробљенике лечила на тој клиници, др Данијела Данојловић, а она је свакако компетентна да зна истину и не налази се ни под каквим притиском да чињенице лажно приказује.

¹³ Видети, *Statement of facts as set out by Dragan Obrenović*, http://www.icty.org/x/cases/obrenovic/custom4/en/facts_030520.pdf.

га чак нису били ни тражени. На пример, на сопствену иницијативу Обреновић је изјавио да је током једне операције чишћења терена након заузимања Сребренице Винко Пандуревић издао наређење да се заробљени муслимани не хватају живи, већ да буду погубљени по кратком поступку.

У закључку, треба додати још и ово. У једном тренутку, док је још био у току рад на формулисању „изјаве о чињеницама,“ тужилац је запазио да је био превише фокусиран на ситне детаље, тако да је изоставио нешто крупно и врло битно да би договор постигнут са Обреновићем веће могло усвојити као правно ваљан. То је веза између оптуженог и догађаја и злочина који му се стављају на терет.

Та формалност ускоро је била задовољена. Чим је Обреновић схватио ситуацију, он се ревносно присетио да је 13 јула 1995. године, док се налазио на истуреном командном месту на планини, где се налазио практично у окружењу муслиманских снага чији напад се очекивао сваког тренутка, он примио једну важну поруку. Позвао га је официр за безбедност Зворничке бригаде, Драго Николић, да обавести начелника штаба о операцији убијања која је била планирана доле. Технички услов да је оптужени „знао или је требало да зна...“ најзад је био формално задовољен, и престава је сада заиста могла да се настави.